

**ERZURUMLU KÂMÎ HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR
YENİ BELGELER VE BİLGİLER**
The Studies, New Documents, And Information
About Kâmi Of Erzurum

Dilaver DÜZGÜN*

Özet: XIX. yüzyılda yaşamış olan Erzurumlu Kâmi'nin hayatı hakkında ayrıntılı bilgi yoktur. Doğduğu köyde bulunan bir çeşmeye yazdığı kitabeden hareketle onun 1824 yılında hayatta olduğu tahmin edilmektedir. Ancak, tek başına bu bilgi, onun hayatını aydınlatmak için yeterli olmamaktadır. Şairin elimizde sadece beş şiiri mevcuttur. Asıl şöhretini Erzurum ve çevresinde tatyân tarzında bestelenerek okunan “bir su ver” redifli şiiriyle sağlamıştır. Bu şiir, TRT repertuarına girmiş, uzun yıllar geniş kesimlerce zevkle okunmuş ve dinlenmiştir. Söz konusu şiirin sadece üç beyti repertuara girmişti. Son araştırmalarımızda şiirin altı beyti tespit edilmiştir. Şiirlerinde aşık tarzının biçim ve içerik özelliklerinin yanı sıra divan şiiri ve tasavvufî halk edebiyatı geleneğinin etkileri de görülmektedir.

Anahtar sözcükler: Kâmi, tatyân, Erzurum, halk şiiri.

Abstract: No detailed information exists about Kâmi of Erzurum, a poet of the 19th century. He is assumed to have been alive in 1824 on the basis of his inscription on a fountain in his home village. Nevertheless, this piece of information alone is not sufficient to shed light upon his life. Only five poems of the poet have survived to this day. He largely owes his fame to his poem with the radif “bir su ver”, which was composed and has been sung in the form of tatyân in Erzurum and its vicinity. This piece of poetry was introduced into the repertoire of TRT [The Turkish Radio and Television Corporation] and was sung and enjoyed for many years by a vast majority. Only three couplets of the poem were introduced into the repertoire. Our recent research has revealed six couplets of the poem. Kâmi's poetry reflects not only the peculiar characteristics of the ashik tradition in its form and content, but also the impacts of the tradition of divan poetry and Sufi folk poetry.

Keywords: Kâmi, tatyân, Erzurum, folk poetry.

Giriş

XIX. yüzyılda yaşadığı bilinen Kâmi hakkında kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Bu konudaki yayınların çoğu, onun “Yandı canım tende ey ruh-ı revanım bir su ver” dizesiyle başlayan, tatyân tarzında bestelenerek yüzyıla

* Doç. Dr., - Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

yaklaşan bir zamandan beri zevkle okunan ve dinlenen ünlü şiiriyle ilgilidir. Bu vesileyle ortaya konulan ve birer değiniden ibaret olan kısa bilgiler dağınık, karmaşık ve yetersizdir. Yaşadığı dönemde haklı bir şöhrete sahip olduğu bilinen şairimizin bir divanının bulunduğu iddia edilmekteyse de ne yazık ki elimizde sadece birkaç şiiri vardır.

Bu araştırmada Kâmi hakkında bugüne kadar yapılan çalışmalar ortaya konulacak ve son yıllarda yaptığımız araştırmalarda elde edilen belge ve bilgiler değerlendirilecektir.¹

I. Kâmi'nin hayatı ve şiirleri

Erzurumlu Kâmi ile ilgili yayımlanmış bilgilerin en eskisi Murat Uraz'a aittir. Uraz, 1933 yılında yayımladığı bir eserinde Kâmi'nin Erzurum'a bağlı Tivnik köyünden olduğunu, dönemindeki önemli olaylara tarih düşürdüğünü ve büyük harp başlangıcında öldüğünü belirtir. Uraz, bu eserinde şairin şu şiirlerine yer verir:

*Boş gitme köyüne ey bâd-ı sabâ
Yare çeşmim yaşın armağan götür
Eğer hatırımdan sual ederse
Zülfü tek halimi perişan götür*

*Varırsan yanına gaflette ise
Öyle var yanına sohbette ise
Üç beş mahbup ile işrette ise
Mey meclisine tut armağan götür*

*Varırsan yanına saba gizli var
Öyle var yanına duymasın ağyar
Kâmi'nin sırrını etme aşikâr
Bu sırr-ı esrarı sen nihan götür*

*

*Her kaçan manzaragehimden, salınıp canan gider,
Dil acapmi kim karar etmez, beraber can gider !*

*Firkati tâbi ruhile tellenir ateşlere,
Lâli meygûn hasretile gözlerimden kan gider!*

*Ne acap? Senden bana derdü belâ hicran gelir,
Öz elinle ehli derdin derdine derman gider!*

*Verseler Uşşakî zade, vaslı canandan haber,
Müjdei Yakuba sadır, Yusufî Kenan gider!*

*(Kâmi) ya canana canı armağan kulsan nola?!.
Canı aşık her zaman, cananına kurban gider !.*

*

*Aldı gönlüm nevreside dilrübalarından biri,
Canuma kıldı cefalar, pür vefalardan biri!*

*Hacetim kapıma geldim, eyleme kulunu ret,
Padişahım yanına gelmiş gedaldardan biri!*

*Evlüyadan yerde yok derman, devasız derdime.
Çaresi var, inse gökten enbiyalardan biri!*

*Dünya, ukbada şefaatt ummaz idim kimseden,
Ger bana yar olsa (Kâmi) Mustafalardan biri!* (Uraz, 1933: 41-42)

Murat Uraz, 1939 yılında yayımlanan bir başka eserinde ise aynı bilgileri tekrarlayarak Kâmi'nin güzel koşmaları olduğundan söz eder, ancak örnek metin vermez. (Uraz, 1939: 48)

1944 yılında Halkevlerinin kuruluşunun 12, Erzurum Halkevinin açılışının 10. yıldönümü anısına yayımlanan Erzurum Halkevi dergisinde “Neşredilmemiş Bir Halk Şiiri” başlığı altında şu metin yer almaktadır:

*Canan bana zülfün kesmiş göndermiş
Ben anı bergüzar deyü saklarım
Dağların var ise lale sümbülü
Bende anı reyhan deyü saklarım*

*Zülfünü yüzüne yar nikab eyler
Menekşe baş eğer gül hicap eyler
Bu sırma telleri kim hesap eyler
Hesabı perişan deyü saklar[ım]*

*Her teli işlenmiş bin simü zerle
Terbiye olunmuş miskü anberle
Hüriler yeykamış abukevserle
Cennetten bir nişan deyü saklar[ım]*

*Yar köyüne gider[i]sen ey seba
[Söyle] unutmasın beni bivefa
Kâminin canıdır uğrunda feda
Bu canı ben kurban deyü saklarım* (1944: 29)

Cemaleddin Server Revnakoğlu ise 1959'da yayımlanan Tivnikli Faruk Hoca ile ilgili bir makalesinde 1240/1824 yılında aynı köyde Mehmed Emin adlı bir kişi tarafından yaptırılan ve Altınbulak adıyla ünlenen bir çeşmeden bahseder. Revnakoğlu, söz konusu çeşmenin kitabesini 1943 yılında tespit ettiğini ve kitabedeki manzum tarihin Kâmi'ye ait olduğunu belirtir. Kâmi'nin ölüm tarihini de 1257/1841 olarak verir. (Revnakoğlu, 1959: 9)

Nabi Belekoglu da 1971 yılında yayımladığı Erzurum Türküleri adlı eserinde kaynak göstermeksizin Kâmi'nin ölüm tarihini, Revnakoğlu'nun yaptığı gibi 1257/1841 biçiminde verir. (1971: 137)

Altınbulak köyünde yaptığı kapsamlı derleme çalışmasını 1971 yılında bitirme tezi olarak sunan Ali Çelik, köyün tarihi ile ilgili bilgi verirken Kâmi'den de bahseder. Bu konuda Çelik'e bilgi veren kaynak kişi Hulusi Seven'dir. Hulusi Seven, derlemenin yapıldığı yıl olan 1971'de Kâmi'nin 60 yıl önce öldüğünü belirtir. Yani, şairin ölüm tarihini 1911 olarak verir. Ali Çelik, bütün uğraşlarına rağmen Kâmi'nin hayatı hakkında ayrıntılı bilgi edinemediğini belirtir. (1971: 2-4)

1993 yılında bir proje kapsamında gerçekleştirdiğimiz araştırma gezisinde Revnakoğlu'nun söz konusu ettiği çeşmenin kitabesi tarafımızdan incelenmiştir.² Kitabede şu manzum tarih yer almaktadır:

*Muhammed Emîn ola Cennet'le şâd
Düşüb Kâmi tarihe harf-i nukat
Olundu o hayr [ü] senâ ile yâd
Sene 1240*

Bu kitabede çeşmenin Muhammed Emin adlı bir kişi tarafından yaptırıldığı ve tarih düşüren şairin Kâmi olduğu açıkça ifade edilmektedir. Kitabedeki “Olundu o hayr [ü] senâ ile yâd” mısrasının noktalı harflerinin toplamı ebcele hesabıyla 1240 tarihine tekabül ettiği gibi “sene1240” kaydı ile de bu durum teyit edilmiştir.

Bu bilgiler ışığında Kâmi'nin ölüm tarihi hakkında bir görüş belirtme imkânı olmamakla birlikte kitabede yer alan 1240 (1824) yılında hayatta olduğunu kabul etmek gerekmektedir.

1993 yılında yaptığımız araştırma gezisinde Altınbulak köyünden farklı kişilerle görüşülmüş, ancak şairle ilgili ayrıntılı bilgiye ulaşılamamıştır. Sadece Kâmi'nin torunlarından Cihat Akdağ³ şöyle bir şecere ortaya koyabilmiştir: Kâmi → Osman Bey → Hüsnü Bey → Cevat → Cevdet → Cihat Akdağ.

Başta Metin Özarlan'ın Erzurum Âşıklık Geleneği adlı çalışması olmak üzere son dönemlerde ortaya konulan Erzurum'la ilgili çeşitli eserlerde şairin doğum ve ölüm tarihleri 1843-1911 biçiminde verilmiştir. Metin Özarlan “klasik Osmanlı kültürü içinde yetişmiş tekke ehli mutasavvıf bir âşık” olarak takdim ettiği, “aruz ve hece vezniyle gazel, semai ve koşmalar” söylediğini belirttiği Kâmi'nin “Boş gitme köyüne ey bâd-ı sabâ” dizesiyle başlayan şiirini de eserine almıştır. (Özarlan, 2001: 234)

II. Kâmi'nin “bir su ver” redifli şiiri

Bu şiirden bahseden en eski yazılı kaynak, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın, ilk baskısı 1946'da yapılan Beş Şehir adlı eseridir. Bu eserinde Tanpınar, 1923 yılının Erzurum'undan söz ederken Kâmi adlı şairin bir şiirinin Hacı Hafız Hamid tarafından “tatyân” tarzında bestelendiğini belirterek hayranlığını “birden bire altın

çizgilerin hendesesini fişkirtan acaip bir beste” biçiminde ifade eder ve bunu “Erzurum’un mahallî klasığıne en güzel örnek” olarak sunar. (Tanpınar, 19719: 202)

Erzurum ve çevresi ile ilgili çok sayıda araştırması bulunan Cemalettin Server Revnakoğlu ise 1959’da “Yandı canım tende ey ruh-ı revanım bir su ver” dizesiyle başlayan ünlü şiiri “Erzurum halk musikisinin klasik örnekleri arasında tadına doyamadan dinlediğimiz tatanların en meşhuru” olarak takdim eder. Revnakoğlu ayrıca şu bilgileri verir:

*“Yerli hançereden gönüllere serpilen
Yandı canım tende, ey revanım bir su ver
Kurudu sâkî, hararetden dehanım bir su ver*

beyti ile başlayan ve pek çok okunan Fuzuli tarzında bir gazeldir ki Tivnikli Halid Kâmi (vefatı 1257-1841) bunu köyün Altınbulağ’ından su doldurmaya gelen ve beyaz kollarını sıvayan sevgilisine söylemiştir. Zaten gazelin sonundaki:

*Sıva beyaz kolların Altınbulak’dan Kâmi’ya
Ey dudağı havz’ı kevser’den bir şanım bir su ver*

beyti bu rivayeti vesikalandırıyor.

Erzurum’un yine kuvvetli bir halk şairi bulunan Erbabî’ye, ayrıca Bayburdlu Zihni’ye nazire olarak yazılan bu gazeli, sonradan çok kimselerin tanzir etmiş olduklarını görüyoruz, bunların da meşhuru Kındığılı Şeyh Hüseyin Gedai Efendi’ye (Alvar imamı rahmetli Büyük Efe’nin babası) aid olandır.” (Revnakoğlu, 1959: 11)

Kâmi’nin söz konusu şiiri Hulusi Seven tarafından 1960 yılında üç beyit halinde yayımlanır. Şiir, “Tatiyan” başlığı altında verilir:

*Yandı canım tende ey ruh-i revanım bir su ver
Kurudu saki hararetden dihanım bir su ver
Aman aman aman
Teşnei ol lâli lebin ruhlarından isterim
Yandı dil pişti bu ciyer nevcivanım bir su ver
Sıva beyaz kolların altın bulaktan Kâmi’ye
Ey dudağı havz-i kevserden bir şanım bir su ver (Seven, 1960: 20)*

Nida Tüfekçi, aynı şiiri 1961 yılında Hulusi Seven’den derleyerek notaya alır ve TRT repertuarına kazandırır. Bu metin de üç beyitten ibarettir. Birkaç kelimenin telaffuzu ve imlâsı ile ilgili küçük farklılıklar vardır. Ayrıca bazı ara sözler eklenmiştir:

*Yandı canım tende ey ruh-i revanım bir su ver
Kurudu saki hararetden dehanım bir su ver
Aman aman aman aman aman aman efendim gel gel*

Teşne-i ol lâli lebin ruhlerinden isterim

*Yandı dil pişti ciğerler nevcivanım bir su ver
Aman aman aman aman aman aman efendim gel gel*

*Sıva beyaz kolların altın bulaktan Kâmi'ye
Ey dudağı havzı Kevser'den nişanım bir su ver
Aman aman aman aman aman aman efendim gel gel* (Tuna, 2001: 402-403)

Nabi Belekoğlu ise 1971 yılında yayımladığı Erzurum Türküleri adlı eserinde söz konusu şiiri Hulusi Seven'den aldığı biçimiyle aktarır. (1971: 137)

Ali Çelik, Hulusi Seven'den derlediği şiiri 1971 yılında hazırladığı bitirme tezine aktarır. Burada da bilinen üç beyit söz konusudur. Hulusi Seven'e göre Kâmi bu şiiri Altınbulak çeşmesinde sevdiği kızla karşılaşması anında söylemiştir. (1971: 2)

Bunlardan başka Kâmi'nin “Yandı canım tende ey ruh-ı revanım bir su ver” dizisiyle başlayan ünlü şiirinin farklı yazılı kaynaklarda yer aldığını görüyoruz. Hasan Ali Kasır aynı şiiri ara sözlere olmaksızın üç beyit halinde sunarken (1999: 128) Sebahattin Bulut (2001: 294-295), Kenan Tuna (2001: 402-403) ve Zeki Kurnuç (2005: 469), şiiri TRT repertuarına girmiş biçimiyle, notalarıyla birlikte eserlerine alırlar.

2008 yılının Nisan ayında Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde yaptığımız bir araştırma sonucu Seyfettin Özege Kitaplığında bulunan bir cönkte şiirin bir başka varyantını tespit etmiş bulunuyoruz. Bu varyant “Divan” başlığı altında yer almakta ve 6 beyitten oluşmaktadır. Bazı istinsah sorunları bulunan şiirin yeni harflere aktarılmış biçimi şöyledir:

*Yandı canım tende ey ruh-ı revanım bir su ver
Kurudu saki harareten dehanım bir su ver*

*Teşneyim ab-ı hayatı leblerinden isterim
Ey dudağı ab-ı Kevser'den nişanım bir su ver*

*Ey hakim sabrede mi susuzluğa mecruh olan
Yandı [dil] pişti ciğer tutuştu canım bir su ver*

*Türlü türlü nefy ederler ey terlemekten âb-nûş
Ben içerim ah u firak cismde (?) kanım bir su ver*

*Bağla ömrüm bağına ab-ı hayatı bağban
Zerre kaddim solmasın taze fidanım bir su ver*

*Sığa beyaz (?) kolların sükker lebinden Kâmiyab
Al şu zerrin kâseyi ey nevcivanım bir su ver^d
(Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün)*

III. Nazireler

Revnakoğlu'nun tespitine göre tatyân tarzında bestelendikten sonra büyük

bir rağbet kazanan “bir su ver” redifli şiir Erzurumlu Erbabı ve Bayburtlu Zihni’nin şiirine nazire olarak yazılmıştır. Bayburtlu Zihni’ye ait böyle bir şiire rastlayamadık. Erbabı’nın şiiri şöyledir:

*Hasretinden hastayım teşne-zebanım bir su ver
Hürmet eyle gel bana ey mihribanım bir su ver*

*Ateş-i hicranıma bak yâr rahm et halime
Ey hayali sinede suz-ı nihanım bir su ver*

*Gör neler eyler o dilber gamzelerle bağrımı
Tir-i müjgânın deler ebru-kemanım bir su ver*

*Söyledikçe her sözün indimde bir dürdanedir
Tuti-yi fem la’l-i leb sükker-lisanım bir su ver*

Nam u şanı şöretin hub söyleyem dillerde hoş

Saye-i aşkında Erbabı divanım bir su ver (İnal, 2003: 484; Fındıkoğlu, 1927: 82-

83)

Hakkı İbrahimhakkıoğlu’nun günümüze yakın dönemlerde yazdığı nazire ise şöyledir:

*Yıkma gönlüm deşme bağrım dökme kanım bir su ver
Yandı gül gülşende bülbül yandı canım bir su ver
Yandı saçar, yandı sahba nev-civanım bir su ver
Yandı gül gülşende bülbül yandı canım bir su ver*

*Adeti dilberlerin cana ceza mı bilmedik
Bu cefalar şuh’larçin bir safa mı bilmedik
Mest-i nazım hep güzeller bi-vefa mı bilmedik
Yandı gül gülşende bülbül yandı canım bir su ver*

*Vuslatınla dindir artık ateş-i hicranımı
Dökme zinhar içmesünler dökme eller kanımı
Al emanet sende kalsun küfrümü imanımı
Yandı gül gülşende bülbül yandı canım bir su ver*

*Cevr ü kahrından usandım ihtiyarım kalmadı
Düştü dam-ı aşka gönlüm itibarım kalmadı
Ağlamaktır şimdi artık başka kârım kalmadı
Yandı gül gülşende bülbül yandı canım bir su ver*

*Kimse zülm etmez nihelim sen gibi, kurbanına
Nezr-i can etmek gerekse kul için sultanına
Eylesen ihsan vebal mi hüsnünün hayranına
Yandı gül gülşende bülbül yandı canım bir su ver* (Aras, 1996: 151-152)

Sonuç ve Değerlendirme

XIX. yüzyılda yaşadığı kesin olarak bilinen, ancak doğum ve ölüm tarihleri hakkında çelişkili bilgilere rastlanan Kâmi, Erzurum şehir merkezine 12 km. uzaklıkta bulunan ve bugün Erzurum Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde mahalle olarak yer alan Altınbulak (Tivnik) köyünde doğmuştur. Hayatının önemli bir kısmını köyünde ve Erzurum çevresinde geçirdiği tahmin edilmektedir. Kabri Altınbulak köyündedir.

Elimizdeki belgelere göre şairin doğum ve ölüm tarihleri hakkında, aralarında 50-60 yıldan daha fazla fark bulunan iki ayrı bilgi ile karşı karşıyayız. Şairin köyünde bulunan 1824 tarihli bir çeşme kitabesinde onun adının yer alması, bu tarihte onun hayatta olduğunu kabul etmemizi gerektirmektedir. Revnakoğlu'nun verdiği ölüm tarihi olan 1843 de bu bilgiyi teyit eder. Ancak, yine Revnakoğlu'nun belirttiği biçimiyle şairimiz, Bayburtlu Zihni (1797-1859) ve Erbabı (1805-1882)'ye nazire yazmışsa birçok araştırmacının verdiği 1843-1911, onun doğum ve ölüm tarihleri olarak daha makul görünmektedir. Murat Uraz'ın aktardığı "büyük harp başlangıcında öldüğüne" dair bilgi ile Kâmi'nin torunu Cihat Akdağ'ın verdiği şecere de doğum ve ölüm tarihlerini 1843-1911 olarak gösteren kaynakları doğrular mahiyettedir. Kâmi'nin diğer torunu araştırmacı, yazar İbrahim Aydemir'in verdiği sözlü bilgiler de bu yöndedir.⁵ Bu ikinci görüşün doğruluğunu kabul etmemiz halinde 1824 tarihli kitabede Kâmi'nin manzum tarihinin yer almasını açıklamak güçleşmektedir.

Şairin bir divanının olduğu söylenmekte ise de elimizde sadece beş şiiri bulunmaktadır. Bunlardan tatyan tarzında bestelenmiş olan "bir su ver" redifli şiir, geniş kesimlerce zevkle dinlenen bir eser haline gelmiş, TRT repertuarına girmiş, birçok sanatçı tarafından seslendirilmiştir. Kâmi, asıl şöhretini bu şiiriyle elde etmiştir.

Sonnotlar:

¹ Bu çalışmada yapılan alıntı metinlerinde (özellikle şiirlerde) çok sayıda yazım yanlışı ve noktalama işaretleri ile ilgili sorunlar söz konusudur. Bunlar, alıntı yapılan eser veya makalelere aittir. Alıntı yapılırken bu hataların düzeltilmesi yoluna gidilmemiştir.

² 31 Mart 1993 tarihinde gerçekleştirilen bu araştırma gezisine Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü öğretim elemanları Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Yurttaş ve Arş. Gör. Haldun Özkan, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim elemanları Arş. Gör. Dilaver Düzgün ve Arş. Gör. Filiz Kırbaşoğlu katılmışlardır.

³ Cihat Akdağ: 1963 Altınbulak doğumlu, ilkokul mezunu, aynı köyde çiftçilikle uğraşiyor.

⁴ Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Seyfettin Özege Kitaplığı, No: SÖ-18898, yk: 28 (Metinde, "cismde" ve "beyaz" kelimelerinin önünde bulunan soru işaretleri kuşku okuyuşları göstermektedir. Köşeli parantez içindeki "dil" kelimesi ise şiirin TRT

repertuarındaki metni ile karşılaştırılmak suretiyle vezin ve anlam hususları göz önünde bulundurularak tarafımızca eklenmiştir.)

⁵ İbrahim Aydemir, 1960 Erzurum doğumlu, Gazeteci- Yazar. (Görüşme Tarihi: 18.02.2009)

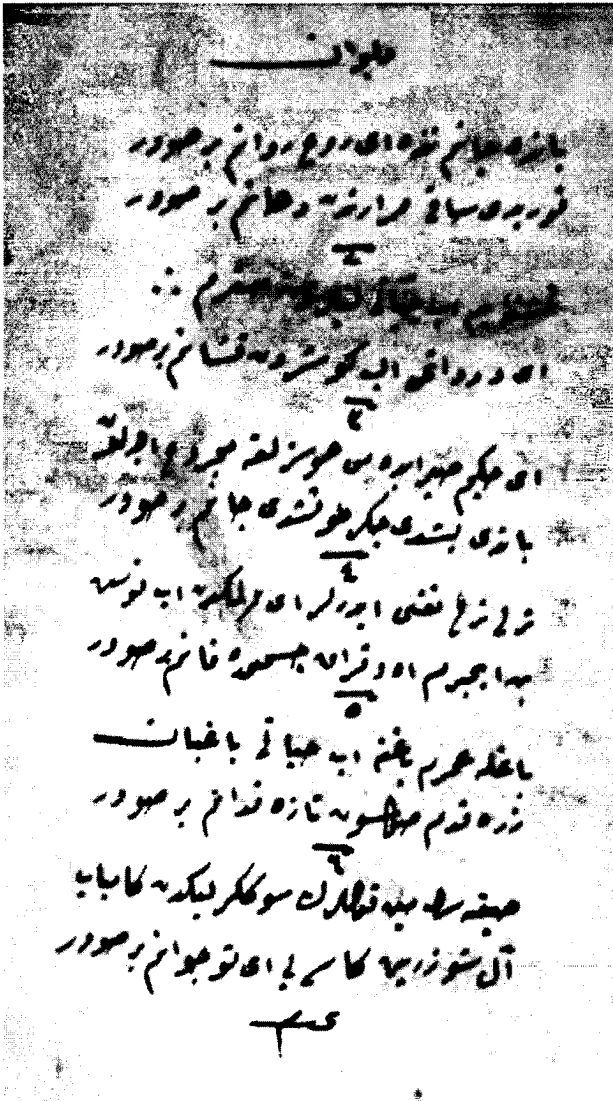
Kaynaklar:

- ARAS, M. Sıtkı. (1996). *Erzurum'un Manevi Mimarları*, İstanbul.
- AYDEMİR, İbrahim. (2002). *Bir Vakitler Erzurum*, İstanbul.
- BELEKOĞLU, Nabi. (1971). *Erzurum Türküleri*, Adana.
- BİNGÖL, İsmail. (2005). "Erzurum Türkülerinin Unutulmaz Yorumcusu Hulusi Seven", *Beyazdoğu Dergisi*, Ekim-Kasım Aralık 2005, S. 4, ss. 49-51.
- BİNGÖL, İsmail. (1999). *Türkülerde Yaşayan Şehir Erzurum*, İstanbul.
- BULUT, Sebahattin. (2001). *Erzurum Türküleri*, Erzurum.
- ÇELİK, Ali. (1971). *Tifnik (Altınbulak) Köyü Halk Edebiyatı*, Erzurum 1971, Yayınlanmamış Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- [FINDIKOĞLU,] Ziyaeddin Fahri. (1927) *Erzurum Şairleri*, İstanbul.
- GÜNDOĞDU, Hamza. "Geçmişten Günümüze Erzurum ve Çevresindeki Tarihi Kalıntılar", *Şehr-i Mübarek Erzurum*, (Yayına Haz. Ayhan Kara), Ankara, ss. 135-242.
- İNAL, İbnü'l-Emin Mahmud Kemal. (2003). *Son Asır Türk Şairleri (Kemâlî's-Şuara)*, cilt I, (Haz. Müjgân Cunbur), Ankara.
- KASIR, Hasan. (1999). *Erzurum Şairleri*, İstanbul.
- KURNUÇ, M. Zeki. (2005). *Erzurum ve Türk Musikisi*, Erzurum.
- "Neşredilmemiş Bir Halk Şiiri", *Yayla*, sayı: 1, 19 Şubat 1944, s. 29.
- ÖZARSLAN, Metin. (2001). *Erzurum Aşıklık Geleneği*, Ankara.
- [REVNAKOĞLU,] Cemaleddin Server. (1959). *Erzurum'un Son Asır Din ve İlim Adamlarından Tivnikli Faruk Hoca (1881-1953)*", *Tarih Yolunda Erzurum*, sayı: 2, 1 Mart 1959, s. 9-13.
- SAKAOĞLU, Saim. (1988). *Bayburtlu Zihni*, İstanbul.
- SEVEN, Hulusi. (1960). "Erzurum Türküleri", *Yakutiye*, 12 Mart 1960, S. 2, ss. 19-25.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi (1979). *Beş Şehir*, İstanbul.
- TUNA, Kenan. (2001). *Erzurum Türküleri ve Nazariyatı*, Ankara.
- URAZ Murat. (1933). *Halk Edebiyatı Şiir ve Dil Örnekleri*, İstanbul.
- URAZ, Murat. (1939). *Türk Edip ve Şairleri*, c. 2, İstanbul.

EKLER

Altınbulak adlı çeşmenin kitabesi (Prof. Dr. Hüseyin Yurttaş Arşivi)

Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi
Seyfettin Özege Kitaplığı, No: SÖ-18898, yk: 28